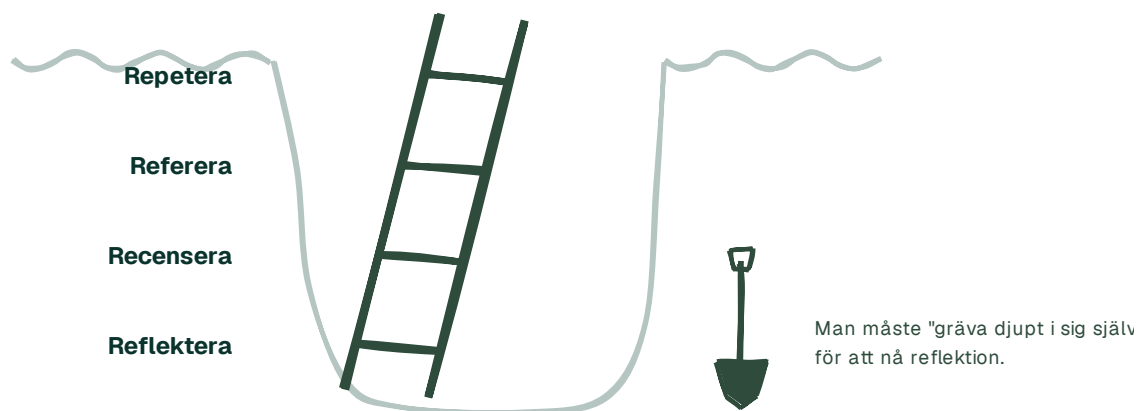

Reflektionsstegen

Fyra nivåer, och den sista når man bara genom att gå nedåt

THEORVAR

BAIN M.F.L. 1999 · RYAN & RYAN 2013

Figur 1. Stegen står i en grop. Det är bildens hela poäng: man når inte reflektion genom att klättra högre utan genom att gräva djupare. Spaden är påminnelsen om att det sista steget kostar något.

Var den kommer ifrån

De fyra svenska orden är en minnesregel som används i handledarutbildning och saknar en belagd originalkälla. Tanken bakom dem är däremot väl underbyggd. **John Dewey** skilde 1933 mellan rutinhandlande och reflekterande handlande. **Jack Mezirow** beskrev 1991 nivåer av reflektion som kulminerar i kritisk självreflektion, alltså att granska de antaganden man själv tänker med.

Den närmaste släktingen är den australiska **5R-modellen** av **Bain, Ballantyne, Packer och Mills** från 1999, med stegen reporting, responding, relating, reasoning och reconstructing, senare sammanförd till fyra steg av **Ryan och Ryan** 2013. Den svenska stegen följer samma stigning.

Så fungerar modellen

Stegen beskriver inte hur mycket någon säger utan hur långt in i sig själv frågan når. Alla fyra behövs, och de tre första går snabbt.

- **Repetera.** Jag återger vad som hände, vem som sa vad. Nödvändigt för att alla ska prata om samma händelse, men ännu inget lärande.
- **Referera.** Jag kopplar händelsen till något annat: en tidigare erfarenhet, en modell, någon annans berättelse. Den får ett sammanhang.
- **Recensera.** Jag bedömer. Vad fungerade, vad gjorde det inte, och varför. Här börjar analysen, och här stannar de flesta: recensionen går att göra utan att blotta sig.
- **Reflektera.** Jag vänder frågan mot mig själv. Vad i mitt sätt att se gjorde att jag handlade som jag gjorde? Här hör grävandet hemma.

Skillnaden mellan recensera och reflektera är värd att hålla i minnet. Att mötet blev rörigt för att agendan var otydlig är en recension. Att jag lät det bli rörigt för att jag hellre är omtyckt än tydlig är en reflektion. Det första är sant och användbart. Det andra ändrar något.

Vad den som leder samtalet gör

Frågorna avgör nivån. *Vad hände?* ger repetition. *Vad påminner det om?* ger referens. *Vad fungerade?* ger recension. *Vad säger det om hur du brukar göra?* är den enda som går till botten, och den kräver en trygg grupp.

Vad modellen inte säger

De fyra r-orden är en minnesregel, inte ett forskningsresultat. Nivåerna är heller ingen trappa man går uppför en gång: samma person rör sig mellan dem flera gånger under ett samtal. Djupare är dessutom inte automatiskt bättre. En grupp som hoppar till självvrannsakan utan att först ha enats om vad som hände reflekterar ofta över olika händelser utan att märka det. Forskningen om reflektionens effekt på lärande är blandad: stödet är starkast när den är strukturerad och handledd.

En fråga att ta med

När stannade du senast på recensera, och vad hade nästa steg kostat dig?

Källor. Dewey, J. (1933). *How We Think*. Boston: Heath. · Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Bass. · Bain, J. D. m.fl. (1999). Using journal writing to enhance student teachers' reflectivity. *Teachers and Teaching*, 5, 51–73. · Ryan, M. & Ryan, M. (2013). *Higher Education Research & Development*, 32, 244–257.